

บทคัดย่อ (กระจงเงาสะท้อนภาพภาษาไทยโบราณ)

เสียงในภาษาไทยดั้งเดิมซึ่งสืบสร้างโดยฟัง กวย ลี หลายเสียง ไม่ปรากฏในภาษาไทย และภาษาไทถิ่นที่พูดในปัจจุบัน แต่เสียงเหล่านี้ อาทิ *ʔb *ʔd *ʔj *j *g ฯลฯ ยังปรากฏในภาษาตระกูล มอญ-เขมร สาขาบ๋นาร์ริก และกะตูกที่พูดในแขวงเซกอง ลาวใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในคำที่ภาษาตระกูลไทอาจยืมจากภาษาตระกูลมอญ-เขมร หรือภาษาตระกูลมอญ-เขมรอายืมจากภาษาตระกูลไท ส่วนการสร้างคำใหม่ด้วยวิธีสมานคำเป็นลักษณะเก่าแก่ดั้งเดิมในภาษาตระกูลมอญ-เขมร เพราะสามารถสืบสร้างหน่วยเติมหน้าศัพท์และหน่วยเติมกลางศัพท์ได้ อาทิ การเติมหน่วยกลางศัพท์ *-arn- เพื่อทำให้เป็นคำนาม การเติมหน่วยกลางศัพท์ *-ai- เพื่อทำให้เป็นคำกริยา การเติมหน่วยหน้าศัพท์ *CaN- เพื่อทำให้เป็นคำกริยากริต และการเติมหน่วยหน้าศัพท์ *Car- เพื่อทำให้เป็นคำกริยาแสดงการกระทำร่วมกันหรือตอบโต้กัน ในภาษากะตูกดั้งเดิม เป็นต้น

ABSTRACT

Many Proto-Tai sounds reconstructed by Fang Kuei Li, such as *ʔb *ʔd *ʔj *j *g etc., no longer exist in Thai and Tai dialects spoken today. However, these sounds are still preserved in the sound systems of many Bahnaric and Katuic languages spoken in Xekong province, southern Laos, especially in words which can be regarded as loans from Tai dialects and vice versa. Their derivation which is a type of word formation in Mon-Khmer languages can be traced back to an earlier period. The Proto-Katuic in fixes *-arn- and *-ai-, and prefixes *CaN- and *Car- which indicate nominalization, verbalization, causativization, and reciprocalization, respectively, can be reconstructed.

กระจกเงาสท้อนภาพภาษาไทยโบราณ

A Reflection of Ancient Thai

ธีระพันธ์ ล.ทองคำ*

1. บทนำ

ภาษาที่พูดโดยชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามป่าเขาห่างไกลความเจริญมักจะมีรักษาลักษณะเก่าแก่ดั้งเดิมไว้ได้ดีกว่าภาษาของชนกลุ่มใหญ่ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เป็นเหตุให้เกิดการผสมผสานแลกเปลี่ยนทางภาษาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องเกิดขึ้น ลักษณะบางอย่างที่มีอยู่ในภาษาไทยดั้งเดิม (Proto-Tai) อาจสูญหายไปจากภาษาไทยหรือภาษาอื่นๆ ในตระกูลภาษาไทย แต่ลักษณะดังกล่าวนั้นอาจยังมีอยู่ในภาษาชนกลุ่มน้อยที่เป็นภาษาตระกูลอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาตระกูลมอญ-เขมร ซึ่งประกอบด้วยภาษาต่างๆ ประมาณ 150 ภาษา ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าภาษาตระกูลมอญ-เขมร ซึ่งผู้พูดภาษาเหล่านี้เคยมีความสัมพันธ์กันที่เพื่อนบ้านกับคนไทยมาแต่อดีตกาล ย่อมสะท้อนให้เห็นลักษณะบางประการที่ภาษาไทยและภาษาอื่นๆ ในตระกูลภาษาไทยเคยมี จึงนับว่าเป็นโชคดีที่มีหลักฐานในภาษาปัจจุบันช่วยยืนยันสมมติฐานซึ่งได้จากการสืบสร้างอย่างเป็นระบบตามแนวคิดทฤษฎีทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติ และในทางตรงกันข้ามสามารถชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าลักษณะบางประการในภาษาไทยเป็นสิ่งที่ขอยืมมาจากภาษารอบข้าง มิใช่เป็นลักษณะในภาษาไทยดั้งเดิมที่สืบทอดมาจนถึงภาษาไทยและภาษาอื่นๆ ในตระกูลไทที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ในบทความนี้ ผู้เขียนจะพยายามพิสูจน์ให้เห็นว่า มีหลักฐานบางอย่างในภาษาตระกูลมอญ-เขมรที่พูดในแขวงเซกองซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันลักษณะบางประการของภาษาไทยดั้งเดิมได้

2. หลักฐานด้านเสียง

2.1 เสียงพยัญชนะกักก้อง

ฟิง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างพยัญชนะกักประเภทเสียงก้องในภาษาไทยดั้งเดิมเป็น 2 ชุด คือเสียงกักก้องธรรมดา คือ *b *d *j *g และเสียงกักก้องนำด้วยเส้นเสียงปิด *ʔb *ʔd และกล่าวได้ว่าชุดเสียงกักก้องธรรมดาได้เกิดการกลายเสียงเป็นเสียงกักไม่ก้องมีลม ph <พ> th <ท> ch <ช> kh <ค> ในภาษาไทย

* รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจุบัน และชุดเสียงกักก้องนำด้วยเส้นเสียงปิดได้กลายเป็นเสียงกักก้องธรรมดา b <บ> d <ด> (ดูตารางที่ 1) ถ้าสมมติฐานของฟัง กวย ลี เป็นจริงน่าจะมีหลักฐานบางอย่างปรากฏในภาษาตระกูลไทอื่นๆ หรือในภาษารอบข้าง อาจเป็นโดยตรงหรือโดยนัย ช่วยยืนยันสมมติฐานดังกล่าว

ตารางที่ 1 การกลายเสียงของพยัญชนะกักก้อง 2 ประเภทในภาษาไทดั้งเดิมมาเป็นเสียงกักไม่ก้องมีลมและเสียงกักก้องในภาษาไทย

	เสียงในภาษาไทดั้งเดิม	เสียงในภาษาไทยปัจจุบัน
เสียงกักก้องธรรมดา	*b >	ph <พ>
	*d >	th <ท> เสียงกักไม่ก้องมีลม
	*j >	ch <ช>
เสียงกักก้องนำด้วยเส้นเสียงปิด	*g >	kh <ค>
	*ʔb >	b <บ> เสียงกักก้องธรรมดา
	*ʔd >	d <ด>

เพื่อยืนยันข้อค้นพบของฟัง กวย ลี ซึ่งเป็นผลสรุปที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบภาษาตระกูลไทหลายภาษา โดยใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ ผู้เขียนขอยกหลักฐานที่พบในภาษาอะลักหรือฮะรัก ซึ่งเป็นภาษาตระกูลมอญ-เขมร ที่พูดในแขวงเซกอง เขตลาวใต้ เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าข้อมูลบางอย่างในภาษาตระกูลมอญ-เขมร ที่พูดโดยกลุ่มชนเล็กๆ ที่มีจำนวนประชากรไม่กี่พันคน เช่น ชนเผ่าอะลัก (ดูข้อมูลเพิ่มเติมใน L-Thongkum, 1997 และ 1999) ก็สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการพิสูจน์สมมติฐานเกี่ยวกับภาษาตระกูลไทได้ ทั้งนี้เพราะระบบเสียงของภาษาอะลักปัจจุบันยังมีพยัญชนะกักก้องทั้ง 6 เสียงคือ *b *d *j *g *ʔb และ *ʔd ปรากฏอยู่ครบ ทำให้ทราบว่าลักษณะของเสียงกักก้องทั้ง 6 เสียงเป็นอย่างไร นอกจากนี้เสียงพยัญชนะต้นในคำประเภทคำยืมระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลมอญ-เขมร (ยังไม่แน่ชัดว่าใครยืมใคร หรือต่างก็ยืมซึ่งกันและกันแล้วแต่กรณี) ซึ่งให้เห็นว่าภาษาอะลักยังเก็บรักษาเสียงพยัญชนะต้นในภาษาบ๋ฮันาริกดั้งเดิม (Proto-Bahnaric) ไว้ ในขณะที่เสียงเหล่านั้นในภาษาไทยและภาษาลาวได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วตามกฎที่ ฟัง กวย ลี ได้เสนอไว้ (ดูตารางที่ 1) ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำในกลุ่มคำยืมระหว่างภาษาตระกูลไทและภาษาตระกูลมอญ-เขมร ที่ปรากฏในภาษาไทยและภาษาลาว (ภาษาตระกูลไท) และในภาษาอะลัก (ภาษาตระกูลมอญ-เขมร) เสียงและคำที่ถ่ายทอดเสียงโดยใช้สัทอักษรสากลของสมาคมสัทศาสตร์นานาชาติ (International Phonetic Association) เป็นภาษาอะลัก ส่วนข้อความในเครื่องหมาย ‘.....’ เป็นคำที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกันในภาษาไทยและหรือภาษาลาว (ดูตารางที่ 2)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 คำยืมระหว่างภาษาตระกูลไทและภาษาตระกูลมอญ-เขมร ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงกักก้อง ธรรมดาและเสียงกักก้องนำด้วยเส้นเสียงปิด (ตัวอย่างจากภาษาอะลัก)

/ b /	bɔw 'พอ' ban 'พัน (1,000)' braa 'พริ้ว'	brabraaw 'มะพร้าว' brabree 'แพร (ผ้า)' brabrik 'พริก'	brii 'ไพร (ป่า)' baluu 'พลู' balaj 'ไหล'
/ ?b /	?bɔwɔn 'บ่อน'	?bat 'สลับ, บัด (ลาว)'	
/ d /	dian 'เทียน' duaj 'ถ้วย (ถ้วย)' duun 'หูน (พืช, ลาว)'	kadium 'กระเทียม' kadah 'กระทะ'	
/ ?d /	?duuw 'ดี้อ, ซน' ka?dum 'กระดุม' ?dɔɔk thɔwɔŋ 'ดอกทองเหลือง'	?daat 'ดาด (ลาว), เจี้ยว' ?diiw 'ดี้ว (ลาว), ซี้' ?dɔɔn 'เดินบ้าน (ลาว), โลงเตียน'	
/ j /	juuŋ 'ดิน, เขิง (เขา)' jar 'ยางไม้, ชัน (น.)' juat 'เขียด' jijaaj 'ชาย (คา)'	jalian 'ชำเลียง' pajum 'ไหม (ไฟ) <u>ประชุม</u> (เพลิง) pajoom 'รวม, ร่วม' <u>ประชุมกัน</u> janɔw? 'ผูก (เสี้ยว), <u>ชันเขนาะ</u> '	
/ g /	gɔh 'เคาะ' geen 'แคน' gaa 'ค่า, ราคา'	ganaa 'คณะ, หมู่, ผู้ง' gru? 'ครู (ถัง)' granj 'ครึ่ง (น.)'	gwɔk 'ดอก' gwɔn 'ฉ้อน' gwɔŋ 'ฉ่อง'

2.2 เสียงเปิด-เพดานแข็ง และเสียงนาสิก-เพดานแข็ง

เสียงที่นักสัทศาสตร์เรียกว่าเสียงพยัญชนะเปิด-เพดานแข็ง (palatal approximant) ทั้งที่เป็นเสียงก้องธรรมดา *j* และเสียงก้องนำด้วยเส้นเสียงปิด *?j* และเสียงพยัญชนะนาสิก-เพดานแข็ง (palatal nasal) ซึ่งเป็นเสียงก้องคือ *ɲ* เป็นเสียงสำคัญหรือเป็นหน่วยเสียงในภาษาอะลักทั้ง 3 เสียง ในภาษาไทยกลาง (Siamese) จะมีแต่เสียง *j* เสียงเดียวเท่านั้น แต่นักภาษาศาสตร์หลายคน อาทิ ฟัง กวย ลี และปราณี กุลละวณิชย์ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของฟัง กวย ลี ฯลฯ ได้กล่าวว่าภาษาดั้งเดิมน่าจะมียเสียงเปิด-เพดานแข็งนำด้วยเส้นเสียงปิด **?j* และเสียงนาสิก-เพดานแข็ง **ɲ* ซึ่งไม่ปรากฏในภาษาไทยกลาง อย่างไรก็ตาม เสียง *ɲ* ไม่มี

ปัญหาเพราะเป็นเสียงที่ยังเก็บรักษาไว้ในภาษาไทยถิ่นและภาษาตระกูลไทอื่นๆ หลายภาษา นำแปลกใจว่า เหตุใดคำว่า “อย่า อยู่ อย่าง อยาก” ในภาษาไทยจึงสะกดด้วย <อย-> แทนที่จะเป็น <ย-> เหมือนคำอื่นๆ ปรากฏการณ์ในการสะกดคำทั้ง 4 นี้ น่าจะใช้เป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าในอดีตน่าจะมีเสียง *ʔj อยู่ในระบบเสียงภาษาไทย (ดูรายละเอียดใน Suwatee and Kullavanijaya, 1976) คำยืมระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลมอญ-เขมร สามารถใช้เป็นกฎแจไขปริศนาในเรื่องนี้อีกเช่นกัน ดังตัวอย่างเสียงพยัญชนะต้น ʔj j และ ɲ ในภาษาอะลักซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะการยืมกับภาษาไทยและหรือภาษาลาวซึ่งมีเสียงพยัญชนะต้น j หรือ ɲ

ตารางที่ 3 คำที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงเพดานแข็งก้องในภาษาอะลักซึ่งมีความสัมพันธ์กับภาษาไทย-ลาว โดยการยืม

/ ʔj /	ʔjɰɰk ‘ยก’ ʔjɰɰm ‘ยืม’	ʔjaam ‘เยี่ยม’ kaʔjat ‘ยัด, อัด, อุด’	ʔjɰɰn ‘หย่อน’ ʔjɰɰt ‘หยอด’
/ j /	jaʔ ‘ย่า, ยาย’ jiap jam ‘เหยียบย่า’	hɲjaar ‘ยาน’ phajaar ‘ทำให้ยาน, ผ่อน (เชือก)’	
/ ɲ /	ɲaam ‘ยาม, ฤดูแล้ง’ ɲɰɰm ‘ยอม’	ɲaak ‘ทุกข์ยาก, จน’ ɲuɲɲ ‘ยัง (มี)’	ɲɰɰj tamɰɰ ‘(หิน) ย้อย’ ɲɰɰm ‘ยอม’

นอกจากปรากฏการณ์เกี่ยวกับเสียงกักก้องและเสียงเพดานแข็งในภาษาอะลักที่ยกมาเป็นตัวอย่างแล้ว ปรากฏการณ์ทำนองเดียวกันนี้ยังมีในภาษาตระกูลมอญ-เขมรอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนเคยค้นคว้าวิจัยและเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองด้วย นักภาษาศาสตร์ที่สนใจเรื่องการสัมผัสภาษา (language contact) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น William Smalley ก็กล่าวว่าปรากฏการณ์คล้ายคลึงกันนี้ในภาษามอญซึ่งเป็นภาษาตระกูลมอญ-เขมร ที่มีผู้พูดเป็นจำนวนมากในเขตลาวเหนือ (ดูรายละเอียดใน Smalley, 1961) ฯลฯ

3. หลักฐานด้านการสร้างคำ

ภาษาไทยมีคำ 5 ประเภท คือ คำมูล คำประสม คำซ้ำ คำซ้อน และคำผสม คำประเภทอื่นๆ ที่ไม่ใช่คำผสมพอเข้าใจได้ เพราะมีอยู่ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก ส่วนคำที่เกิดจากการเติมหน่วยศัพท์ เช่น อุปสรรค (prefix) และปัจจัย (suffix) ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็นหลายชนิด มีเป็นจำนวนน้อย จึงก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนเรื่องหลักภาษาไทย เพื่อช่วยทบทวนความทรงจำของผู้อ่าน ผู้เขียนขอสรุปสั้นๆ เกี่ยวกับคำผสมอันเกิดจากการผสม (derivation) ซึ่งเป็นวิธีสร้างคำใหม่ในภาษาไทยแบบหนึ่งดังนี้

การผสมคำ คือ การนำรากศัพท์ (root หรือ stem) มาเติมหน่วยเติมศัพท์ (affix) ให้เกิดเป็นคำใหม่ที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์และหรือความหมายที่ต่างออกไป แต่ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือรักษาเค้าความเดิม

คำผสาน คือ คำที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยวิธีผสานคำ (ตำราหลักภาษาไทยมักจะเรียกว่าคำแผลง) เช่น ตำรวจ (<ตรวจ>) ดำเนิน (<เดิน>) กำเนิด < (เกิด) ทำนาย (<ทนาย) จำนวน (<จอง>) จำนวน (<จำ) ฯลฯ

การศึกษาค้นคว้าภาษาตระกูลมอญ-เขมร ช่วยให้ผู้เขียนเข้าใจกระบวนการสร้างคำแบบการผสานคำดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการสร้างคำแบบนี้เป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่มีอยู่ในภาษาตระกูลมอญ-เขมรเกือบทุกภาษา ถ้านำความรู้ที่ได้จากภาษาตระกูลมอญ-เขมร มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์คำผสานในภาษาไทย จะได้ผลการวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์คำผสานในภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์

รากศัพท์	รากศัพท์ + {-Ø-}	รากศัพท์ + {-am-} / {-amm-}
t-rùat	trùat <ตรวจ>	tamrùat <ตำรวจ>
d-rawn	drawn <เดิน>	damrawn <ดำเนิน>
k-rawt	krawt <เกิด>	kamrawt <กำเนิด>
th-aaaj	thaaaj <ทนาย>	thamnaaj <ทำนาย>
c-woong	woong <จอง>	camwoong <จำนวน>
c-am	cam <จำ>	camnam <จำนวน>

การสร้างคำใหม่ด้วยการผสานคำเป็นเรื่องยากสำหรับนักเรียนไทยเพราะการผสานคำมิใช่เป็นวิธีการสร้างคำแบบปกติในภาษาไทย ภาษาไทยยืมคำผสานในตารางที่ 4 จากภาษาเขมรในลักษณะสำเร็จรูป มิได้ยืมกระบวนการสร้างคำแบบการผสานคำ เนื่องจากคำผสานในภาษาไทยเกิดจากการยืม จึงไม่สามารถสืบสร้างวิธีการผสานคำโดยการใช้หน่วยเติมศัพท์ (affix) ในภาษาไทยดั้งเดิมได้ ถึงแม้นักภาษาศาสตร์และนักภาษาไทยหลายคนมีความคิดว่าคำคำดังตัวอย่างต่อไปนี้ น่าจะเป็นร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าในอดีตภาษาไทยมีการสร้างคำด้วยวิธีผสานคำ คือ ลูก-ปลุก มวน-ม้วน พวง-พ่วง หวง-ห้วง รวม-รุ่ม กง-ก่ง โกง-โค้ง เป็นต้น

การผสานคำเป็นลักษณะเก่าแก่ดั้งเดิมในภาษาตระกูลมอญ-เขมร นักภาษาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญภาษาตระกูลมอญ-เขมรสามารถสืบสร้างหน่วยเติมหน้าศัพท์ (prefix) และหน่วยเติมกลางศัพท์ (infix) ในภาษาตระกูลมอญ-เขมรหลายสาขา และในภาษามอญ-เขมรดั้งเดิม (Proto-Mon-Khmer) ในบทความนี้ ผู้เขียน ขอยกตัวอย่างการสืบสร้างหน่วยเติมศัพท์ที่สามารถสืบสร้างได้ในภาษาตระกูลมอญ-เขมร โดยใช้ข้อมูลภาษาตระกูล (กันตู) เจะ (เกรียง) ตะริ้ว และด้ากัก ซึ่งผู้เขียนเก็บข้อมูลภาคสนามที่เมืองกะลิมและเมืองด้ากัจ แขวงเซกอง หน่วยเติมหน้าศัพท์และหน่วยเติมกลางศัพท์ในภาษาตระกูลมอญ-เขมรดั้งเดิม (Proto-Katuic) ซึ่งสามารถสืบสร้างได้ คือ *-arn- *-ai- *CaN และ *Car- ส่วนหน้าที่ทางไวยากรณ์และรูปที่ปรากฏในภาษาปัจจุบันของหน่วยเติมศัพท์ทั้ง 4 นี้ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5 (เพื่อความชัดเจนโปรดดูตัวอย่างคำผสานในภาษาตระกูล เจะ และตะริ้ว ในภาคผนวก)

ตารางที่ 5 หน่วยเติมศัพท์ในภาษากะตูกิดั้งเดิมซึ่งสืบสร้างได้จากการเปรียบเทียบภาษาในสาขากะตูกิดั้งเดิมนั้น และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษากะตูกิดั้งเดิมนั้น

1. การทำให้เป็นคำนาม (nominalization) ด้วยการเติมหน่วยกลางศัพท์

*-arn-	>	-arn-	-ar-	-al-	-a-	-in-
		-ann-	-arr-	-an-	-am-	-irn-
2. การทำให้เป็นคำกริยา (verbalization) ด้วยการเติมหน่วยกลางศัพท์

*-ai-	>	-a-	-i-	-o-
-------	---	-----	-----	-----
3. การทำให้เป็นคำกริยาการริต (causativization) ด้วยการเติมหน่วยหน้าศัพท์

*CaN-	>	Cam-	Can-	Caŋ-	Ca-
-------	---	------	------	------	-----
4. การทำให้เป็นคำกริยาแสดงการกระทำร่วมกันหรือตอบโต้กัน (reciprocalization) ด้วยการเติมหน่วยหน้าศัพท์

*Car-	>	par-	tar-/tir-	dar-	car-	har-
-------	---	------	-----------	------	------	------

4. สรุป

ถ้าผู้เขียนศึกษาค้นคว้าเฉพาะภาษาไทยและภาษาตระกูลไท ก็คงไม่มีโอกาสได้ยินเสียงต่างๆ ที่เคยมีอยู่ในระบบเสียงภาษาไทยดั้งเดิม แต่ได้สูญไปแล้วจากระบบเสียงภาษาตระกูลไทที่พูดในปัจจุบัน นอกจากนี้ การวิจัยภาษาตระกูลมอญ-เขมร ที่พูดโดยคนกลุ่มเล็กๆ และภาษาตระกูลอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังช่วยให้ผู้เขียนเข้าใจเรื่องภาษาไทยเปรียบเทียบและเชิงประวัติได้ดั่งแต่ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะลักษณะทางภาษาศาสตร์หลายประการในภาษาตระกูลไทตลอดจนวิวัฒนาการด้านต่างๆ ในภาษาเป็นลักษณะของภูมิภาค (areal features) ซึ่งมีได้มีอยู่แต่ในภาษาตระกูลไทเท่านั้น การมองภาษาไทยจากประสบการณ์และมุมมองของนักภาษาศาสตร์ที่เคยค้นคว้าวิจัยภาษาตระกูลอื่นๆ ที่พูดโดยชนกลุ่มน้อยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงถือได้ว่าเป็นกำไร เพราะอาจช่วยให้เห็นประเด็นปัญหาชัดเจน ไม่หลงทางเมื่อต้องวิเคราะห์ตีความข้อมูล และไม่ด่วนสรุปผลอย่างรวดเร็วและปักใจเกินไปว่าเป็นของไทยหรือของไทแท้ๆ เป็นเอกลักษณ์ที่ภาษาของชนกลุ่มอื่นหรือชนชาติอื่นไม่มีเหมือน การนำเสนอผลการวิเคราะห์เสียงในภาษาอะลักซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นภาพการกลายเสียงจากภาษาไทยดั้งเดิมมาเป็นเสียงในภาษาไทยและภาษาลาวปัจจุบัน และการเสนอผลการสืบสร้างวิธีสถานคำด้วยการเติมหน่วยเติมศัพท์ในภาษาตระกูลดั้งเดิมในบทความนี้ คงจะช่วยตอบข้อข้องใจของหลายท่านได้บ้างว่าเหตุใดผู้เขียนจึงยอมทนลำบากทำวิจัยภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลภาษาชนกลุ่มน้อยทั้งที่เป็นภาษาตระกูลไทและภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตระกูลอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ข้อมูลที่ใช้ประกอบการเขียนบทความนี้มาจากรายการคำที่ผู้เขียนเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อเขียนหนังสือเรื่อง “ความหลากหลายทางภาษาในแขวงเซกอง ลาวใต้ : ความรู้พื้นฐานเพื่อการวิจัยและพัฒนา” ซึ่งเป็น

งานส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “ภาษาและวัฒนธรรมของชนเผ่าในแขวงเซกอง สปป. ลาว เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวางแผนวิจัยและพัฒนาแขวงเซกอง” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.ทองเพ็ด กิ่งสะตา สถาบันภาษาศาสตร์ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม สปป.ลาว ที่ได้กรุณาช่วยเป็นล่ามระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณ ผู้บอกภาษาและเจ้าหน้าที่แขวงเซกองทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกด้านต่างๆเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- Li, Fang Kuei. *A handbook of comparative Tai*. The University Press of Hawaii. 1977.
- L-Thongkum, Theraphan. The place of Lavi, Harak and Tariang within Bahnaric. *Mon-Khmer studies* 27, 109-117. Dallas: SIL. 1977.
- L-Thongkum, Theraphan. A brief look at the thirteen Mon-Khmer languages of Xekong province, Lao PDR. Paper presented at the 9th annual SEALS conference, May 21-23, 1999, at U.C.Berkeley, and to appear in *Pacific linguistics*, vol....., edited by Robert S. Bauer.
- Smalley, William. *An outline of Khmu? structure*. American Oriental Society Essay No.2. 1961.
- Suwatee, Duangduen and Pranee Kullavanijaya. A study of ฮย, ย, หนย, ญ. Thomas Gething et al (eds.), *Tai linguistics in honor of Fang-Kuei Li*, 214-224. Chulalongkorn University Press. 1976.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ตัวอย่างคำยืมในภาษาตระกูลมอญ-เขมร สาขาละอูจิก

ภาษาละอูจิก (บ้านอะฮัง)

1. การทำให้เป็นคำนาม (*-arn-)

caas - หวี (ก.)	<u>canaas</u> - หวี (น.)	caa - กิน	<u>canaa</u> - อาหาร, ของกิน
pejn - ยิง	<u>panejn</u> - หน้าไม้	koos - ดาย (หญ้า)	<u>kanooos</u> - เหล็กแหวก
piis - กวาด	<u>parniis</u> - ไม้กวาด	kaal - หมุน	<u>karnaal</u> - หมอน
pak - พัด (ก.)	<u>parnak</u> - พัด (น.)	gap - ครอบ	<u>garnap</u> - ฝาครอบ
duunj - ตำ (น้ำพริก)	<u>daruunj</u> - น้ำพริก, แจ่ว	goop - คลุม	<u>garnoop</u> - ผ้าคลุมไหล่
ceer - จ้าง	<u>caneer</u> - ค่าจ้าง	tonj - ผูก	<u>tarnonj</u> - ปม
bree? - หาบ	<u>barree?</u> - ไม้คาน	trop - ครอบ (ด้วยขุม)	<u>tarrop</u> - ขุม (น.)
kleh - เกี่ยวด้วยตะขอ	<u>kalleh</u> - ตะขอ	ploh - เป่า	<u>palloh</u> - ไม้ซาง
bok - ตัก (จากหม้อ)	<u>barnok</u> - กระบอก	koop - จับ	<u>karnoop</u> - รวบบิ้นได้

2. การทำให้เป็นคำกริยา (*-ai-)

?arkoot - ปม	?ikoot - ขอดปม	karsek - ไม้เสียบ	kjsek - เสียบ
tarkaap - ไม้หนีบ	tjkaap - หนีบ	jarroos - กบ (เครื่องมือ)	jjroos - ใส (ด้วยกบ)
?arcuat - กางเกง	?jcuat - นุ่งกางเกง	carguaw - ก้าว (ล.น.)	ciguaw - ก้าว
parhoom - ลมหายใจ	pihoom - หายใจ	karhaak - เสลด	kjhaak - ซากเสลด
kardak - กระโถน	kjidak - บ้วน	tanver - ไม้สอย (มีง่าม)	tjver - สอยแบบบิด

3. การทำให้เป็นคำกริยาภาวิต (*CaN-)

juur - ลุก	<u>pajuur</u> - ทำให้ลุก (ปลุก)	loh - ออก	<u>palloh</u> - เอาออก (แบ, คลี)
kros - ใหญ่	<u>pankros</u> - ทำให้ใหญ่	loh - หลุด	<u>palloh</u> - ทำให้หลุด (ปล่อย)
pejn - ยิง	<u>papejn</u> - ทำให้ตายโดยยิง (ล่าสัตว์)	pow - กิน (นม)	<u>tampow</u> - ให้(ลุก)กินนม
dom - ลุก (ผลไม้)	<u>pandom</u> - ทำให้ลุก (ปม)	cit - ตาย	<u>kancit</u> - ทำให้ตาย (ฆ่า)
cin - ลุก (อาหาร)	<u>cacin</u> - หุงต้ม	sit - เคลื่อน	<u>kasit</u> - ทำให้เคลื่อนที่
jeenj - แล้ว, เสร็จ	<u>panjeenj</u> - ทำให้เสร็จ	kuak - คล้องคออยู่	<u>canjuak</u> - เอาคล้องคอให้
mot - เข้า	<u>tammot</u> - ทำให้เข้า, เอาเข้า	hak - หก (น้ำ)	<u>panhak</u> - ทำให้หก
pat - ดับ	<u>tampat</u> - ทำให้ดับ	?ajua? - เบี้ยว	<u>panjua?</u> - ทำให้เบี้ยว (ดอง)

4. การทำให้เป็นคำกริยาแสดงการกระทำร่วมกัน (*Car-)

kap - พบ	<u>tarkap</u> - พบกัน	kah - มอง	<u>tarkah</u> - มองกัน
timuah - ตาม	<u>tarmuah</u> - ตามกัน, ทักทาย	tuah - ทิ้ง	<u>tartuah</u> - เลิกกัน, หย่ากัน
boʔ - ติด	<u>tarboʔ</u> - ติดกัน	suar - มีเพศสัมพันธ์	<u>tarsuar</u> - ร่วมเพศกัน
kwop - จับ	<u>tarkwop</u> - จับมือกัน	dij - ตี	<u>dardij</u> - ตีกัน
suac - สาด	<u>tarsuac</u> - สาดใส่กัน	kap - กัด	<u>tarkap</u> - กัดกัน
cruum - ปล้ำ	<u>carcruum</u> - ปล้ำกัน	duw - เถียง	<u>parduw</u> - เถียงกัน

ภาษาละ (บ้านหาดวี)

1. การทำให้เป็นคำนาม (*-arn-)

pan - ทอด (แห)	<u>panarn</u> - แห	klaaj - นุ่ง (เดี๋ยว)	<u>kanlaaj</u> - ผ้าเดี๋ยว
piih - กวาด	<u>paniih</u> - ไม้กวาด	puoʔ - กอง (ก.)	<u>panuoʔ</u> - กอง (ส.น.)
caa - กิน	<u>canaa</u> - อาหาร, ของกิน	caajh - นวี (ผม)	<u>canaajh</u> - นวี
pej - ยิง	<u>panej</u> - หน้าไม้	pan - ทอด (แห)	<u>panarn</u> - แห
pyk - พัด, วี	<u>parnyk</u> - พัด	kuuul - ทนุน	<u>karnuuul</u> - หมอน
coh - ปลุก	<u>carnoh</u> - พืชผล	craan - เขียน	<u>carraan</u> - ลวดลาย
tian - กั้น	<u>tarnian</u> - ม่าน	tuwoc - ซ้ำม	<u>tarnuwoc</u> - สะพาน
klaah - แยก	<u>kallaak</u> - ทางแยก	teh - ตี (ด้วยหมอน)	<u>tarneh</u> - หมอน
prah - ยกขึ้น	<u>parrah</u> - ยอ (น.)	kloh - สอย	<u>kalloh</u> - ไม้สอย
klawong - ใส่คา	<u>kalluwong</u> - คา (ใส่คอกหมู)	mpow - ผืน	<u>pannow</u> - ความผืน
pluh - เป่า	<u>palluh</u> - ไม้ซาง		

2. การทำให้เป็นคำกริยา (*-ai-)

karsiik - ไม้เสียบ	<u>karsiik</u> - เสียบ	tarver - ไม้ง่าม	<u>tarver</u> - สอย (ด้วยไม้ง่าม)
tarbuok - ไม้ตะขอ	<u>tarbuok</u> - สอย (ด้วยไม้ตะขอ)	caterj - ฝาเรือน	<u>caterj</u> - ทำฝาเรือน
karcer - ชุ่ม	<u>karcer</u> - ทำชุ่ม	tarkoot - กั้นแกลัม	<u>tarkoot</u> - กั้นแกลัม
karleh - โกวิน	<u>karleh</u> - เหนียวโกว	parlaaj - ยานักปอด	<u>parlaaj</u> - แก้วปอด
karjet - จุก (น.)	<u>karjet</u> - ปิด (จุก)	ʔjuj - ดิน	<u>ʔjuj</u> - ยืน

3. การทำให้เป็นคำกริยาการிட (*CaN-)

juur - ลุก	<u>pajuur</u> - ทำให้ลุก (ปลุก)	ʔjuuʔ - เบรียว	<u>paʔjuuʔ</u> - ทำให้เบรียว (ดอง)
puong - ตาย	<u>hampuong</u> - ทำให้ตาย (ฆ่า)	par - บิน	<u>hapar</u> - (ลม)ทำให้บิน (ปลิว)

4. การทำให้เป็นคำกริยาแสดงการกระทำร่วมกัน (*Car-)

tak - ตี	<u>tartak</u> - ตีกัน	coom - รวม, ร่วม	<u>parcoom</u> - รวมกัน, ร่วมกัน
kap - กัด	<u>tarkap</u> - กัดกัน	te? - มีเพศสัมพันธ์	<u>tarte?</u> - ร่วมประเวณีกัน
taam - พบ	<u>hartaam</u> - พบกัน	sok - ชก	<u>tarsok</u> - ชกกัน
tapee - เถียง	<u>tarpee</u> - เถียงกัน	pacoom - รวม (เงิน)	<u>parcoom</u> - (คนมา)รวมกัน
saac - สาด (น้ำ)	<u>karsaac</u> - สาดกัน	coot - จรด	<u>parcoot</u> - บรรจบกัน

ภาษาตระกูล (บ้านตั้งตะลิ่ง)

1. การทำให้เป็นคำนาม (*-arn-)

piih - กวาด	<u>pirniih</u> - ไม้กวาด	kit - ลับ	<u>kanit</u> - หินลับมีด
caajh - หวี (ผม)	<u>carrajh</u> - หวี	plut - พัด (ก.)	<u>palut</u> - พัด (น.)
koor - พาย	<u>kannoor</u> - ไม้พาย	caa - กิน	<u>canaa</u> - อาหาร, ของกิน
puuwuŋ - สวม (หมวก)	<u>pirnuuwuŋ</u> - หมวก	ciir - จ้าง	<u>canniir</u> - ค่าจ้าง
gɔp - ครอบ	<u>gannɔp</u> - ฝาครอบ	pluh - เป่า	<u>palluh</u> - ไม้ซาง
gat - ขีดเส้น	<u>ganat</u> - เส้น	deh - ตี (ตะปู)	<u>dirneh</u> - ฆ้อน

2. การทำให้เป็นคำกริยา (*-ai-)

karsiik - ไม้เสียบ	<u>karsiik</u> - เสียบ	tarkaap - ไม้หนีบ	<u>tarkaap</u> - หนีบ
karvAAC - โกวีน	<u>karvAAC</u> - จ้าง(โกวีน)	?ambajh - คั้นเบ็ด	<u>babajh</u> - ตกเบ็ด
tartuuk - ซ้อน	?artuuk - ซ้อน (ปลา)	kampuət - กำ(ล.น.)	<u>kapuət</u> - กำ (ก.)

(อุปกรณ์จับปลา)

3. การทำให้เป็นคำกริยาการขีด (*CaN-)

tiion - สอน	<u>tantiion</u> - ทำให้จำ(สั่งสอน)	cuuən - เข้า	<u>pancuuən</u> - ทำให้เข้า(ยึด)
miiət - ดำน้ำ	<u>tammiiət</u> - ทำให้จม (กดน้ำ)	low - หล่น	<u>panlow</u> - ทำให้หล่น
?adoh - ล้ม	?andoh - ทำให้ล้ม	pat - ดับ, มอด	<u>tampat</u> - ทำให้ดับ
dum - สุก (ผลไม้)	<u>pandum</u> - ทำให้สุก (บ่ม)	dur - หย่อน, ยาน	<u>pandur</u> - ทำให้หย่อน (ผ่อน)
puujh - อุ่น	<u>tampujh</u> - ทำให้ร้อน (ต้ม)	bul - เม่า	<u>tambul</u> - ทำให้เม่า (เบื้อ)
goh - แห้ง	<u>pangoh</u> - ทำให้แห้ง (ตาก, ซาง)	jaoh - ตี (ไถ่)	<u>panjaoh</u> - ทำให้(ไถ่)ตีกัน

4. การทำให้เป็นคำกริยาแสดงการกระทำร่วมกัน (*Car-)

tak - ตี	<u>tirtak</u> - ตีกัน	kap - กัด	<u>tirkap</u> - กัดกัน
te? - มีเพศสัมพันธ์	<u>tirte?</u> - ร่วมเพศกัน	vah - แยก	<u>tirvah</u> - แยกจากกัน
pliøn - ยัดเยียด	<u>tirpliøn</u> - เบียดเสียดกัน	paak - แบ่ง	<u>tirpaak</u> - แบ่งกัน
loom - พบ	<u>tirloom</u> - บรรจบกัน, พบกัน	?juuk - กระแทก, ชน	<u>tir?juuk</u> - ชนกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย